

Raseborg Fjärdsjär, detaljplan

Naturinventering år 2018

KEIRON

Naturfakta Keiron Ab

16.7.2018

Projekt: Raseborg Fjärdsjär detaljplan, naturinventering år 2018

Uppdragsgivare: Arkitekturum Ab/Fredrik Lindberg, SuperShe/Kristina Roth

Text och bild © Naturfakta Keiron Ab 2018

Grundkartor © Suuntakartha Oy 2018

Skribenter: Susanna Pimenoff

Omslagsbild: Vy söderut mot den västra klippstranden och den nybyggda bryggan.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Bakgrundsinformation	1
3	Inventeringsmetoder	1
3.1	Förarbete.....	1
3.2	Inventering av livsmiljöer och växtlighet	2
3.3	Inventering av häckande fåglar.....	3
3.4	Värderingsgrunder.....	3
5	Livsmiljöer och växtlighet.....	4
5.1	Allmän beskrivning av området.....	4
5.2	Livsmiljöer	4
5.3	Fågelfauna.....	10
6	Slutsatser.....	13
6.1	Rekommendationer.....	14
7	Litteratur och källor.....	14

Bilagor

Bilaga 1 Artförteckning över observerade kärlväxter

1 Inledning

Markägaren för Fjärdsjär i Snappertuna skärgård har planer på att utveckla nyttjandet av holmen. Fastigheten 710-493-1-10 är ca 4 hektar stor och den ligger i Snappertunas östra skärgård. För ändamålet uppgörs en detaljplan, som planeras möjliggöra mer byggnadsrätt och ändra planebeteckningen till RM (område som betjänar turism).

Syftet med denna rapport är att beskriva planområdets natur och naturvärden för markplaneringens behov. Rapporten grundar sig på fältarbete gjort under vår och försommar år 2018. I naturinventeringen karterades naturtyper, kärlväxter samt häckande fågelfauna. Inventeraren lade märke till livsmiljöernas naturtillstånd, såsom trädbeståndets struktur, mängden död ved, slitage och artmångfald. Därigenom går det i viss mån att utvärdera deras potential för övriga, icke-inventerade artgrupper.

Som markägarens representant fungerade arkitekt Fredrik Lindberg från Arkitekturum Ab. Han gav uppdraget till biolog FM Susanna Pimenoff på Naturfakta Keiron Ab. Pimenoff har ansvarat för naturinventeringens fältarbete och rapportering.

2 Bakgrundsinformation

Fjärdsjär är en liten skogsholme i den mellersta skärgårdszonen. Holmens läge i Gästfjärden är ganska öppet, men skyddas ändå av den stora holmen Gästans med omkringliggande skär. Den inre båtfarleden från Ingå mot Hangö ligger söder om Fjärdsjär.

Sydväst om Fjärdsjär ligger ett Natura –område. Det sträcker sig från Gästans skogsholme mot sydväst. Området är skyddat genom Natura 2000 -skyddsprogrammet i enlighet med SPA och SAC -status, vilket innebär skydd för både arter och livsmiljöer. ”De skyddsvärda marina områdena i Ekenäs och Hangö skärgård och i Pojoviken” inkluderar stora havsområden med många fågelskär. Avståndet från Fjärdsjär till Natura-områdets gräns är ungefär 570 meter.

Hela Fjärdsjär har ett mycket tunt jordskikt ovanpå berggrunden, så att någon egentlig jordart inte kan klassificeras på holmen. H. Källa: Paikkatiетоikkuna/karta över jordarter 1:20 000.

3 Inventeringsmetoder

3.1 Förarbete

Förberedelserna för fältarbetena inleddes med en granskning av det elektroniska kartmaterialet. Inventeraren bekantade sig med de delområden som skulle kartläggas med hjälp av grundkartan, flygbilder samt den geomorfologiska kartan.

3.2 Inventering av livsmiljöer och växtlighet

Syftet med fältarbetet var att känna igen värdefulla livsmiljöer, så att de kan beaktas i markplaneringen. Till dessa hör objekt enligt naturvårdslagens 29 §, skogslagens 10 § och vattenlagens 11 §.

Fältarbetet med inventering av livsmiljöerna utfördes den 17.5. och 8.6.2018.

Livsmiljöerna klassificerades i skogstyper och andra typer av livsmiljöer. Skogen värderades utifrån bl.a. trädbeståndets ålder, struktur och naturtillstånd. Vegetationens allmänna egenskaper inventerades när livsmiljöerna bestämdes. Vanliga och beaktansvärda växtarter noterades, men syftet med inventeringen var inte att göra upp någon heltäckande förteckning över kärlväxter.

Bild 1 Kärlväxterna inventerades under fältbesöken. På bilden syns gul fetknopp och styvmorsviol.

Beträffande skogbeklädda objekt bedömdes också deras lämplighet som objekt enligt METSO-handlingsplanen, men det var inte fråga om någon egentlig METSO-inventering.

Som terrängkarta användes lantmäteriverkets grundkarta i skala 1:4 000 och under det senare besöket även en noggrann karta uppgjord av Suuntakartta Oy i skala 1:1000. För att avgränsa objekten i fält användes GPS-positionerare och senare ortobild.

Vid kategoriseringen av skogstyperna används namnbeståndet i verket Hotanen m.fl. (2008) Metsätyypit – opas kasvupaikkojen luokitteluun. För att identifiera objekten enligt skogslagen användes boken Värdefulla livsmiljöer i skogsnaturen (Meriluoto & Soininen 2002). Hotgranskningen av naturtyperna följer publikationen Suomen luontotyypin uhanalaisuus (Raunio m.fl. 2008) och för de hotade arternas del har använts den senaste hotgranskningen från 2010 (Rassi m.fl. 2010).

3.3 Inventering av häckande fåglar

Syftet med fältarbetet var att taxera holmens häckande fågelfauna. Holmens fåglar inventerades den 17.5. och 8.6.2018. Båda inventeringstidpunkterna var under förmiddag (kl. 8.30-10.30), då fåglarna fortfarande sjunger och är lätta att upptäcka. Under inventeringstidpunkterna pågick byggnadsarbete på holmen.

Inventeraren gick igenom holmens olika livsmiljöer och noterade alla fåglar och letade efter sjöfågelbon på marken. Särskild vikt lades vid att observera flera revirhävdande individer samtidigt, för att få klarhet i parantalet. Observationerna antecknades på en fältkarta i skala 1:1000.

Bild 2 Ejderboet är isolerat med varma dun.

3.4 Värderingsgrunder

Vid värdeklassificeringen har utnyttjats de kriterier som tagits fram för Nyland (Uudenmaan liitto 2012).

Övriga urvalsgrunder för objekt som är värdefulla för naturskyddet är bl.a. följande faktorer:

- skyddad naturtyp enligt naturvårdslagen (NvL 29 §/NvF 10§)
- förekomst av art som kräver särskilt skydd (NvL 47 §/NvF 22 §)
- förekomst av art enligt bilaga IV(a) till habitatdirektivet (NvL 49 §/NvF 23 §)
- särskilt viktig livsmiljö enligt skogslagen (SL 10 §/SF 7 & 8 §)
- naturtyp som nämns i vattenlagen (VL 2 kap. 11 §)
- värdefullt vattenområde eller strömmande vatten
- vårdbiotop
- geologiskt värdefull formation
- förekomst av hotad eller nära hotad art
- hotad naturtyp

- annat objekt av värde för naturvården, t.ex. gammal skog eller skog som innehåller rikligt med död ved, potentiellt METSO-objekt

5 Livsmiljöer och växtlighet

5.1 Allmän beskrivning av området

Hällemarken är ett framträdande element på Fjärdskär. Berg i dagen är synliga på många håll, särskilt vid stränderna. Stränderna består av klippor eller stenar, förutom sprängstensudden och den nya sandstranden, som skapats av människohand. Mot sydväst finns en grund vik, som skyddas av en liten kobbe. Naturen är karg och artfattig.

Artrikedomen är som vanligt störst vid stranden, där både flora och fauna gynnas av havets ständiga påverkan. Fjärdskär hyser endast ett fåtal strandväxter, eftersom den mesta delen av strandlinjen består av klippa. Den sydliga udden (objekt 4 bild 3) är det mest artrika på holmen med både högrötsäng och blommor i klippskrevor.

5.2 Livsmiljöer

Nedan beskrivs de avgränsade objektens natur och naturvården. Objekten är numrerade på bild 3:

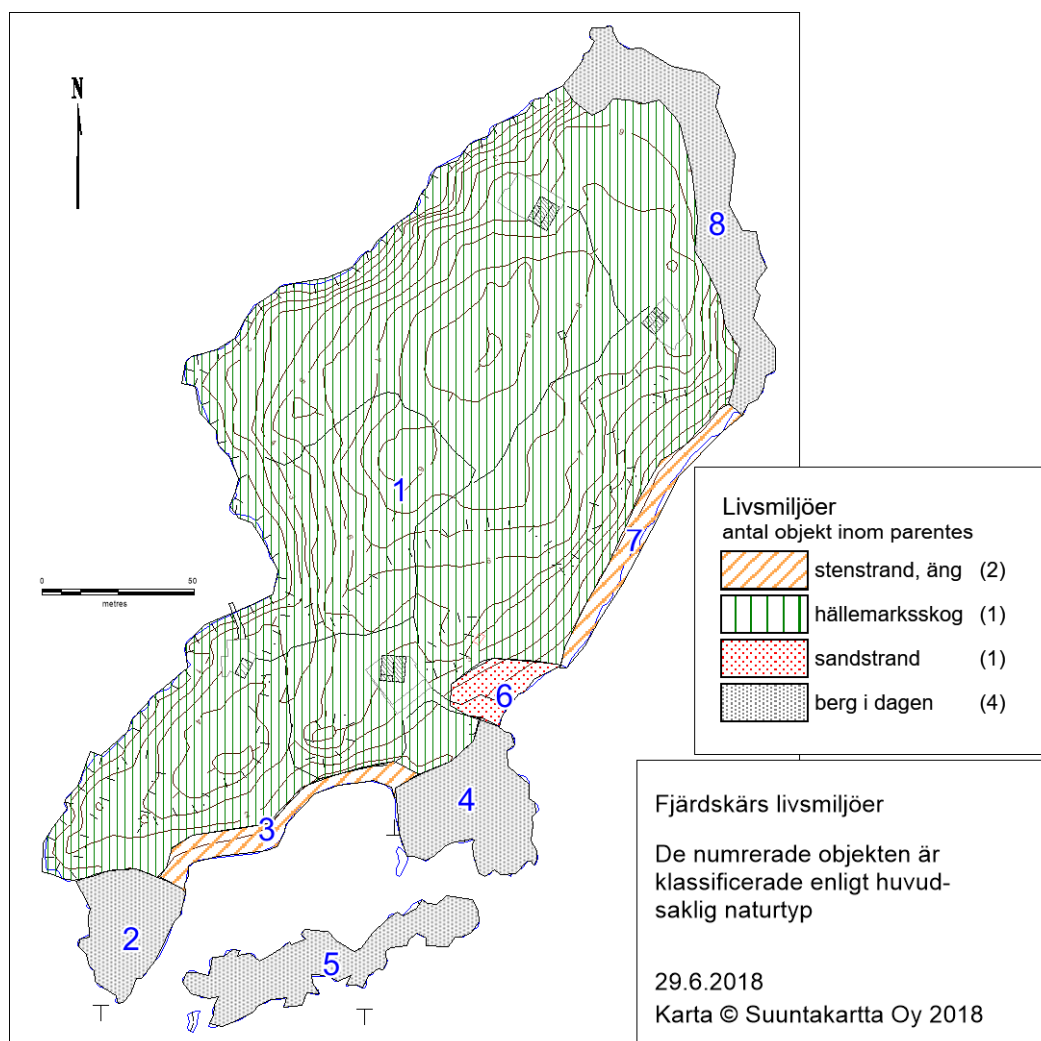

Bild 3 Livsmiljöerna på Fjärdskär

1 Hällemarksskog

Hällemarksskogen kan i skogstermer klassas som tvinmark, eftersom jordskiktet är tunt. Den dominerande trädarten är tall, men det växer även lite björk och enstaka granar på holmen. Tallarna är förhållandevis gamla, men de är tvinvuxna och därför är noggrannare åldersbestämning svår att göra. Vid den sydvästra stranden förekommer al och lite videsnår. Det finns en del död ved på holmen både som torrakor och som trädlågor, men mängden är inte betydelsefullt stor. Av tickor observerades björk- och sprängticka på björk och talticka på tall.

Enar förekommer rikligt, men övriga buskar är fåtaliga. I det artfattiga fältskiktet i skogen växer mest blåbär, men ställvis även kråkris, lingon och ljung. Övriga vanliga arter är skogsstjärna, ängskovall och kruståtel.

Bild 4 Skogen är ljus med gamla tallar och ett tätt skikt av blåbärs- och lingonris.

2 Strandudden

Holmens sydligaste spets utgörs av ett bälte av gammal sprängsten, färsk grushögar och ny grusväg samt en liten trädunge. Träddungen består av tall, sälg och videsnår. Korsspindlarna hade i juni 2018 gjort stora nät mellan träden. Undervegetationen är knapp.

Bild 5 Udden användes som lagringsplats för grus under våren 2018.

3 Strandremsa intill skyddad vik

Den lilla viken ligger skyddad av några strandklippor. Viken är grund och botten är täckt av olika grönalger samt av trådalger övervuxen blåstång. Den låglänta strandremsan hyser ett vackert bestånd av havssäv i öst. Viken verkar inte ha en grund bottenröskel och fyller därmed inte kriterierna för en flada. Större delen av strandremsan har blivit formad till väg för det pågående bygget.

Bild 6 Strandlinjen i den skyddade viken.

4 Bergig udde med torräng

Holmens mest artrika livsmiljö är den öppna bergsudden mot syd. Den hyser både torrängsväxter i bergskrevorna och en fuktig dälld med högörtsäng samt några små hållkar. Kring bergsklacken växer några tallar.

Bland torrängsväxterna, som trivs i bergsskrevorna, kan nämnas: gräslök, käringtand, smällglim, kärleksört, gul fetknopp samt kustbaldersbrå. I de fuktigare sänkorna förekommer bland annat: älggräs, kärrsilja, vass, förgätmigej, strandlysing, strandveronika, gåsört, bredkaveldun, frossört och renfana.

Bild 7 | en sänka växer kaveldun, emedan övriga växter har torkat bort under den extremt torra våren.

5 Fågelklippor

Två kala, mindre klippor eller fågelskär med knapp vegetation skyddar den lilla viken mot havsvågorna. Två fiskmåsar ruvade på den västligare klippan under det senare fältbesöket. Troligen fanns även ett tredje par med ungar.

Bild 8 De flata fågelklipporna syns i mitten av bilden, vy mot sydväst. I strandvattnet syns blåstång.

6 Sandstrand

Stranden ligger lite skyddad av bergsudden på objekt 4. Här ligger en alldeles nybyggd sandstrand.

Bild 9 Sandstranden är placerad mellan klippor och stenar.

7 Strandäng på stenstrand

En stenig strandäng öppnar sig mot sydost och småbåtsfarleden utanför holmen. Strandängens längd är ca 100 meter, men den är endast några meter djup. Växtligheten är för det mesta sparsam, och artrikedomen är störst i de av stenbumlingar skyddade ändorna. Stranden fyller inte kraven i NvL 29 § för strandäng.

Allmänt förekommande gräs är rörfilen och lite strandråg. Bland blomväxter kan nämnas gulkämpar, strandkrypa, vattenmåra och strandaster samt strätta. I vattenbrynet växer ställvis salttåg och hundstarr.

Bild 10 I förgrunden på bilden syns strandråg och rörfilen.

8 Strandklippor

Strandklipporna sluttar brant mot nordost. Växtligheten består av unga eller tvinvuxna tallar samt renlavar och mossor. Kruståtel förekommer fläckvis.

Bild 11 Vy mot nord

5.3 Fågelfauna

Fågelfaunan på Fjärdsjär är typiskt artfattig, eftersom skogsholmen är liten och relativt karg. Under fältbesöken observerades tolv fågelarter, varav åtta tolkades häcka på holmen (se bild 13).

I skogen häckade ett litet antal småfåglar, som alla är allmänt förekommande i skärgården och i Nyland. Dessa är bofink, ärtsångare, talgmes, kungsfågel och sädesärta. Förvånansvärt nog saknades stenskvätta, som väl kunde ha häckat på den sydliga udden med sprängsten.

Bland sjöfåglar var ejdern den mest allmänna med tre observerade bon och en uppäten fågel, som troligen ruvat. Ejdern är klassad som nära hotad (NT). De flesta bon var plundrade och äggskal fanns här och var i skogen. En av byggarbetarna rapporterade fem observerade ejderbon. Alla ejderbon hittades inte i inventeringen, då besökstidpunkten optimerades för både sjöfågel och växter. Troligen skulle holmen ha kunnat hysa fler häckande sjöfåglar, ifall att den skulle vara obebodd och utan störning av människonärvaro.

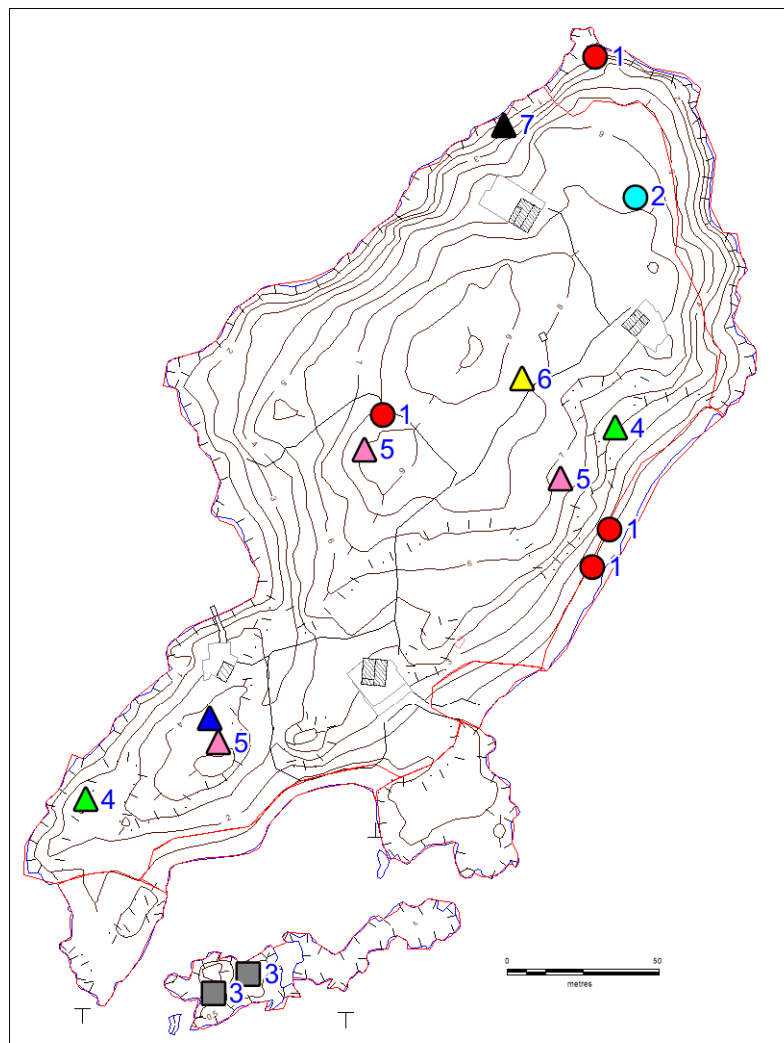

Bild 12 Den arktiska fågelflyttningen pågick den 17.5. Mot himlen syns en flock vitkindade gäss.

Av häckande sjöfåglar kan förutom ejder även nämnas skraker. En storskrake hade byggt bo under en skyddad rot, emedan en annan storskrake flög upp från sitt väldolda gömsle, som inte kunde lokaliseras. En småskrake hade sannolikt häckningsavsikter, eftersom den flög upp och blev kvar i strandvattnet. Småskranken häckar sent och ruvar fortfarande efter midsommar, då den lätt störs av semestrande sommargäster. Markägaren nämnde att knölsvanen häckat och fått åtta ungar, men inventeraren noterade ingen knölsvan på holmen under besökstidpunkterna.

Fiskmåsarna hade sina bon i små skrevor på strandklipporna. I strandvattnen fiskade både fisk- och silvertärna, men ingendera syntes häcka på strandklipporna.

Den mest förvånande fågelobservationen utgjordes av en uggla, som strax förflyttade sig till en holme längre norrut. Det torde ha varit en hornuggla, emedan den snarlika jordugglan knappast skulle vila högt i en tall. Eventuellt har ugglan dragit nytta av byggarbetarnas närvaro, som kanske hållit borta kråkor. De ljudliga kråkorna tillkännager ofta dagvilande ugglor.

**Fågelfauna 2018
(parantal)**

● 1 ejder	(4)
● 2 storskrake	(1)
■ 3 fiskmå	(2)
▲ 4 ärtsångare	(2)
▲ 5 bofink	(3)
▲ 6 talgmes	(1)
▲ 7 kungsfågel	(1)
▲ 8 sädesärla	(1)

Häckande fågelfauna år 2018

Observerade häckfåglar,
antingen bo eller uppskattad
revirplats

29.6.2018

Karta © Suuntakartta Oy 2018

Bild 13 Karta med observerade fågelarter från två inventeringsrundor.

Bild 14 Skärgårdsnaturen är karg och träden växer långsamt.

6 Slutsatser

Livsmiljöernas och växtlighetens allmänna drag samt häckande fågelfauna har utretts i denna naturinventering för Fjärdskär. Skogsholmen är typisk för Västra Nylands skärgård med relativt karg och artfattig vegetation. Skogen består av tvinvuxen hällemarksskog och relativt åldriga tallar. Mängden död ved är något större än i en ekonomiskog, men är inte anmärkningsvärd. De mest artrika växtobjekten finns vid stränderna, där havet tillför näring och ljuset inte hindras av skuggande träd.

Den häckande fågelfaunan var knapp med åtta arter. Detta torde delvis bero på att holmen är liten, men även på människonärvaro under våren. Det är möjligt att någon ny art eller ett fågelpar kunde ha observerats, om taxeringsgångerna varit fler eller det första besöket skett tidigare.

Holmens natur och artsammansättning kan klassificeras som allmänt förekommande i den västnyländska skärgården. Det upptäcktes inga av lag skyddade objekt. Holmen fyller inte kriterierna för regionalt värdefull holme (LAKU, Uudenmaan liitto 2012). På holmen finns inga hotade naturtyper (LuTu, Raunio mfl. 2008). Potentialen för strikt skyddade arter (NvL 49 §) är mycket liten. Slutsatsen är att naturvärdena är små och dessa medför inga begränsningar för markplaneringen.

Sannolikt kommer den häckande fågelfaunan att förändras, ifall att störningen från människor ökar och holmens växtlighet ändrar p.g.a. mer byggande och slitage.

Ytterligare artinventeringar är inte nödvändiga för detaljplaneringens behov, eftersom potentialen för övriga värdefulla eller skyddade arter är relativt liten.

6.1 Rekommendationer

Eftersom jorden är tunn och skärgårdsklimatet är hårt, slits växtligheten fort och den återhämtar sig långsamt. Som allmän rekommendation framförs att kanalisera trampet till välplanerade och iståndsatta stigar, så att blåbärsriset och den övriga växtligheten inte slits bort på stora områden. Genom god styrning av trampet bibehålls landskapet vackert, trädrötterna får inte så snabbt omfattande skador och träden kan stå kvar välmående. För att undvika onödiga byggsador rekommenderas även tillfälliga plankskydd av trädstammar och skyddsnät framför viktiga markpartier.

Utebelysning är en störande faktor för nattaktiva arter såsom fladdermöss, ugglor och nattfjärilar. För att minska ljusförorening i ett annars mörkt nattlandskap, rekommenderas en välplanerad och sparsam utebelysning: t.ex. automatisk på- och avkoppling av belysning, mot marken riktade armaturer och undvikande av ljuspegling i havet.

7 Litteratur och källor

- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, Pertti 1998 (toim.): Retkeilykasvio. 4. täysin uudistettu painos. – Luonnontieteellinen keskusmuseo, kasvimuseo. 656 s. ISBN 951-45-8167-9.
- Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E-M. & Pitkänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Mammal Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 34 s.
- METSOn valintaperustetyöryhmä 2008: METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet. Suomen ympäristö 26/2008. 75 s. ISBN 978-952-11-3162-2.
- Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017:1-278. ISBN 978-952-11-4638-1.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 685 s. ISBN 978-952-11-3806-5.
- Raunio, A., Schulman, A. ja Kontula, T. (toim.). 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264 + 572 s.
- Uudenmaan liitto 2012: Luonnonympäristöjen arvottamisen kriteeristö Uudellemaalle (LAKU). – Uudenmaan liiton julkaisuja E199 -2012. 54 s. ISBN 978-952-448-342-1.

Bilaga 1 Förteckning över kärlväxter

Observerade och noterade kärlväxter, 57 taxon. Förteckningens ordningsföljd är upp-
gjord enligt det vetenskapliga namnet i alfabetisk ordning. De vetenskapliga namnen följer
verket Retkeilykasvio (4. upplagan). Namn med fetstil markerar sällsynta arter.

<i>Vetenskapligt namn</i>	Svenskt namn	Finskt namn
<i>Allium schoenoprasum</i>	gräslök	ruoholaukka, ruo- hosipuli
<i>Alnus glutinosa</i>	klibbal	tervaleppä
<i>Angelica sylvestris</i>	strätta, skogspipa	karhunputki
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	vårbrodd	tuoksusimake
<i>Anthriscus sylvestris</i>	hundkäs	koiranputki
<i>Artemisia vulgaris</i> var. <i>coar- ctata</i>	strandgräbo	meripujo
<i>Aster tripolium</i>	strandaster	meriasteri
<i>Barbarea stricta</i>	strandgyllen	rantakanankaali
<i>Betula pendula</i>	vårtbjörk	rauduskoivu
<i>Bolboschoenus maritimus</i>	havssäv	merikaisla
<i>Calluna vulgaris</i>	ljung	kanerva
<i>Carex nigra</i>	hundstarr	jokapaikansara
<i>Dryopteris carthusiana</i>	skogsbräken	metsäalvejuuri
<i>Empetrum nigrum</i>	kråkbär, kråkris	variksenmarja
<i>Festuca ovina</i>	färsvingel	lampaannata
<i>Festuca rubra</i>	rödsvingel	punanata
<i>Filipendula ulmaria</i>	älggräs	mesiangervo
<i>Galium palustre</i>	vattenmåra	rantamatara
<i>Geranium robertianum</i>	stinknäva	haisukurjenpolvi
<i>Glaux maritima</i>	strandkrypa	merirannikki
<i>Hieracium</i> sp.	fibbla	keltano
<i>Juncus alpinoarticulatus</i>	myrtåg	rantavihvilä
<i>Juncus gerardii</i>	salttåg	suolavihvilä
<i>Juniperus communis</i>	en	kataja
<i>Leymus arenarius</i>	strandrag	rantavehna
<i>Linaria vulgaris</i>	gulsporre, sporre- blomma	kannusruoho
<i>Lotus corniculatus</i>	käringtand	keltamaite
<i>Lycopus europaeus</i>	strandklo	rantayrtti
<i>Lysimachia vulgaris</i>	strandlysing	ranta-alpi
<i>Lythrum salicaria</i>	fackelblomster	rantakukka
<i>Melampyrum pratense</i>	ängskovall	kangasmaitikka
<i>Melampyrum sylvaticum</i>	skogskovall	metsämaitikka
<i>Myosotis scorpioides</i>	förgätmigej	luhtalemmikki
<i>Phalaris arundinacea</i>	rörflen	ruokohelpi
<i>Phragmites australis</i>	vass	järviruoko
<i>Picea abies</i>	gran	kuusi
<i>Pinus sylvestris</i>	tall	mänty
<i>Plantago major</i>	groblad	piharatamo
<i>Plantago maritima</i>	gulkämpar	meriratamo
<i>Polypodium vulgare</i>	stensöta	kallioimarre
<i>Populus tremula</i>	asp	haapa
<i>Potentilla anserina</i>	gäsört	ketohanhikki

<i>Potentilla argentea</i>	silverfingerört, femfingerört	hopeahanhikki
<i>Salix caprea</i>	sälg	raita
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp	keltamaksaruoho
<i>Sedum telephium</i>	käringkål, kär- leksört	isomaksaruoho
<i>Silene vulgaris</i>	ängsglim, smäll- glim	nurmikohokki
<i>Solidago virgaurea</i>	gullris	kultapiisku
<i>Sorbus aucuparia</i> ssp. <i>aucuparia</i>	rönn	pihlaja
<i>Tanacetum vulgare</i>	renfana	pietaryrtti
<i>Taraxacum</i> sp.	maskros	voikukka
<i>Tripleurospermum maritimum</i>	kustbaldersbrå	merisaunio
<i>Typha latifolia</i>	bredekaveldun	leveäosmankäämi
<i>Vaccinium myrtillus</i>	blåbär	mustikka
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	lingon	puolukka
<i>Veronica longifolia</i>	strandveronika	rantatädyke
<i>Viola canina</i> ssp. <i>montana</i>	norrlandsviol	isoaho-orvokki
<i>Viola tricolor</i>	styvmorsviol	keto-orvokki